

Slovenci in Titovina

(Ob začetku posveta v San Franciscu.)

Za zakon je treba tri: moža, ženo in duhovnika, pravi arabski pregovor. In za slehernega Jugoslavljanca, tudi Titovo, je treba vsaj tri: to je Slovenec, Hrvat in Srbov. Če enega izmed teh pri stvari ni, potem tudi nobena Jugoslavija biti ne more. Če leta 1918 ni bilo moči ustvarjati take državne tvorbe brez volje prizadetih narodov, to je brez njihove volje, je to še manj mogoče danes, ko so ti narodi doživeli vsak svoje skušnje v tridesetih letih prve Jugoslavije in so zdaj prosti slehernih čustvenih, nestvarnih nagibov, ki so morda leta 1918 še igrali pri njihovi odločitvi pomembno vlogo, ne glede na vse tisto, kar so se ti narodi naučili in doživeli po razpadu bivše države leta 1941.

Kdor koli bi torej hotel kako Jugoslavijo na novo ustvarjati, se mora pri tem ravnati zgolj po volji in svobodni odločitvi narodov, ki naj bi jo sestavljali. To velja za vsakogar, zlasti pa za tiste, ki bi hoteli to delati v znamenju demokracije, samoodločitve narodov, atlantske litanije in kar je še takih novih gesel. Prav tisti, ki hočejo svetu prinesiti odrešenje s temi gesli, bi ne smeli nikoli pri voliti, da narodom, ki so nekdanji sestavljali Jugoslavijo, vsili svojo voljo, svojo odločitev in svojo ureditev take nove države tista manjšina, ki je prve Jugoslavije z vsemi svojimi prizadevanji razbijala. Ji l. 1941, s svojim rovarjenjem, izlivanjem in sabotiranjem najbolj pripomogla do zloma ter kot edina od vseh bivših jugoslovanskih političnih skupin takoj v aprilu 1941 uradno izjavila, da Jugoslavije ni več, da njenega nadaljevanja ne priznava ter zahteva za Slovence, Hrvate, Srbe, Makedonce itd. »pravico samoodločbe do odcepitve«.

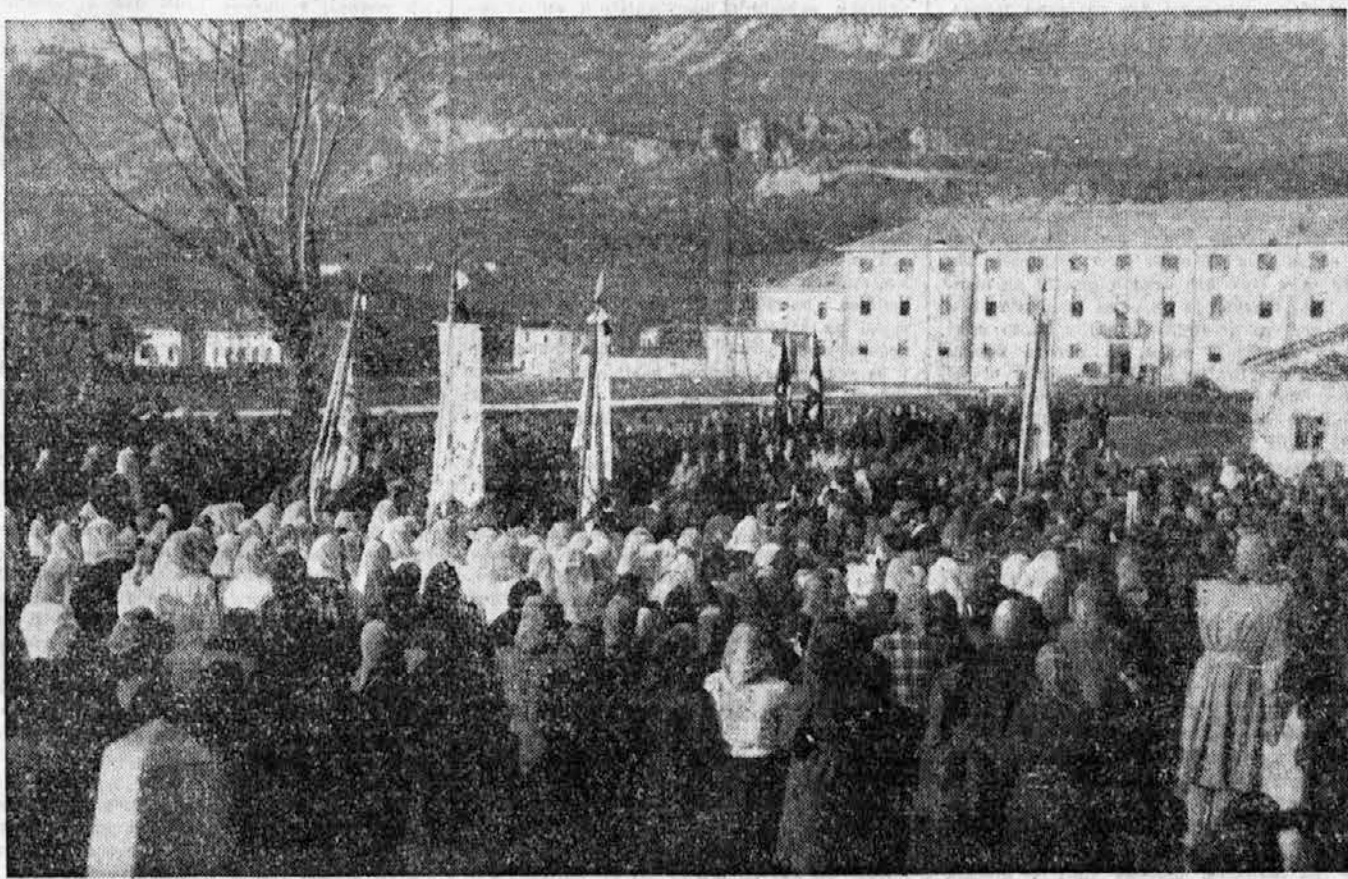
Ta manjšina je Komunistična partija. Čez dve leti, ko so narodi šli vsak svojo pot, je prav ta skupina prišla s geslom o »novi, svedu svojih Jugoslavljanov«. Kakor je prejšnjo Jugoslavijo razbijala na zapoved iz Moskve, ne da bi se pri tem oziroma na voljo in koristi jugoslovanskih narodov, tako je začela novo Jugoslavijo ožanjati na mišljaj Kominternice, to je Sovjetov, ki so samo v ustvaritvi in uveljavitvi komunistične Jugoslavije videli možnost, da se vsidrejo na Balkanu ter dosežejo izhod na Sredozemsko morje. Le tako bi se tudi na tem področju približali svojemu poglavitnemu političnemu cilju — svetovni revoluciji in komunistični diktaturi.

Ta skupina, Komunistična partija, je bila preneznatna, preveč zasvojenca in preveč odkrita v tujih službah, da bi bila mogla na ozemlju bivše Jugoslavije doseči v tem smislu kakršnekoli politični uspeh. To se ji ni posrečilo niti s tem, da se je zakrinkala za priljubljeno geslo »odpora proti okupatorju« in »boja za osvoboditev«. Narodi, ki so sestavljali bivšo Jugoslavijo, se za ta prizadevanja sploh niso menili. Odgovorili so nanja šele tedaj, ko jih je ta manjšina poskušala s silo nagajati na pot za svoje cilje. Tudi tega ni storila naravnost, to se pravi, da bi bila s svojimi močmi zasedla kake predelce ozemlja in uvedla svoj red, temveč je s svojim izlivanjem zasedbenih oblasti, zlasti v Srbiji in bivši Sloveniji, hotela ustvariti take razmere, da bi ljudem ne ostalo na izbiri drugega kakor pogin zaradi represalij ali vsaj nemogočnosti slehernega človeškega življenja — ali pa pot v gozd, da pomnože komunistične tolpe in postanejo hlapi za izvedbo sovjetskih načrtov na svojih lastnih tleh.

Tudi ta taktika je sovjetskim nametnikom na bivešem jugoslovanskem področju spodobila, najbolj v Srbiji. Srbski narod je že v jeseni 1941 odgovoril na ta prizadevanja z orožjem in to tako temeljito, da Tito ni mogel stopiti na srbska tla tri leta, ni mogel stopiti na srbska tla tri leta, dokler ga ni tja pripeljala in ustoličila kot svojega pomagača, kot »okupatorskega hišpaca«, tuja sila — Sovjetska Rusija. Tri leta so Srbi sami, po lastni odločitvi, po lastni razprizani volji in s lastno silo odbijali od svojih meje tiste, ki so jim avto »demokracije« Jugoslavije hoteli obsesti na vrst s silo in s tujim orožjem. Da se niso v jeseni 1944 te srbske sile morale s svojega ozemlja umakniti, ker sta na nje udarili bolgarska in sovjetska vojska, bi Titova noga niti danes ne stala na srbskih tleh.

Ker se je za tak odgovor Komunistični partiji odločil ves srbski narod in se za to svojo odločitev bil in se zagrizeno bje še danes, je s tem najbolj demokracijo pokazal, da Titove Jugoslavije ne mara, pa naj mu jo silijo iz Moskve, iz Londona ali od koder koli.

Hrvatske stališče do tega vprašanja je bilo od začetka jasno. Sloveni pa smo proti titovskim prizadevanjem šli l. 1942 — zaradi pasje savaške politične igre šele takrat — v enak, dasi zaradi razmer dosti žalostnejši in bolj krvav boj. Tudi ml. ki smo živeli politično in številično v povsem drugem, neugodnejšem položaju in bili tako rekoč brez vodstva, se nismo dali ukloniti ne rdečemu terorju ne savaškemu izigravanju. Niti oženj z leve niti krivljenj meč z desne nas nista uklonila, da ne bi bili šli svojo, trpljenja in junaštva polno pot v boj proti tistim, ki so nam z razdejanjem in morijo hoteli vsiliti Titovo, to je sovjetsko Jugoslavijo. In kjer koli in koder koli se je Titovim tolpom posrečilo vgnediti se na kakem delu naših

Slovenci na Primorskem časte žrtve komunizma: pogreb mrtvega Jožeta Breclja iz Zupuz pri Ajdovščini ter njegovih treh otrok,

NAŠE DOLŽNOSTI PRED POSLEDNJO PREIZKUŠNJO

GOVOR PREZIDENTA GENERALA RUPNIKA 21. APRILA

Ob uri velikih dogodkov, ki zahtevajo od slehernega naroda, tudi slovenskega, zlasti zdrave pameti, treznega presoje, discipliniranosti in enotnosti v mišljenju in delu, če se hoče iz sedanjih razburkanih časov še rešiti in ohraniti, je našemu narodu spregovoril danes teden njegov sedanjí vodnik general Ru. alk ter mu po številnih bridkih preskušnjah iz zadnjih let pokazal tisto pot, ki je za nas Slovence edino rešila. Njegova nadvse tehtna izjava je v vsaj slovenski javnosti rodila popolno odobravanje in jih velja znova pribiti za opomin in svarilo. Prezident je razvijal v tem svojem velikem govoru naslednje misli:

»Se nikoli niso zgodovinske okoliščine od našega naroda zahtevale toliko treznega mišljenja, discipliniranosti in enotnosti v delu, kot danes, ko se nam potem pripravlja prav vsak Slovenec, če ne bo hotel biti omadeževan pred zgodovino. Prav vsak, zlasti pa še javni delavci, si bo moral postaviti načelo: koristiti narodni kajpak je znan treba prave domovinske ljubezni, ki zna vse pretrpeti, vse prenesti, vse žrtvovati in se vsemu odpovedati, kadar gre za narodne koristi.«

Prve težke preskušnje je naš narod prešel pod savaškim okupatorjem. Izkazalo se je 8. septembra 1943, da smo znali zelo slabo sekundirati savaški politiki, zakaj v tem trenutku smo se znašli že pred težjo preskušnjo, ki nam jo je vojna namenila v obliki oboroženega zavezanstva med savaškim in boljševiškim sovražnikom našega naroda. Ker nismo bili ne duhovno, ne politično pripravljeni, smo pri tej preskušnji odnesli že hujši poraz. Namesto da bi z vsemi sredstvi zbirali pozitivne sile in jih skupno zoprestavili komunističnemu nasko-

ku, so takratni odgovorni organizatorji priporočili medsebojno tekmo, to silo z mpoščo najrazličnejših povelj razpršili in deloma celo skušali doseči s komunisti sporazum. Zato je naš narod doživel Grčarice, kočevski proces, Mozelj, Jelendol in Turjak. Šele ta imena so nam morala dopovedati, da je prvi in najhujši sovražnik slovenskega naroda vendarle komunizem! Šele tedaj so nekateri odgovorni našli pot do — v izdajalskega generala Rupnika, ki bi vendarle še utegnil kako pomagati iz strahotne zagate.

Edino naš kmet je po svojem zdravem čutu in smislu za skupne narodne koristi pravilno rešil položaj. Temu kmetu se moramo zahvaliti, da je vzbudil pozornost nemških vojaških oblasti, ki so nam potem priznale pravico do reševanja narodove podstatí in nas temu primerno oborožile. Iz tega odpora in iz nastopa slovenske študirajoče in delavske mladine, ki je prva stopila s slovensko narodno zastavo na ljubljanske ulice, se je rodilo naše slovensko domobranstvo, ki je v poldrugem letu s svojimi tisoči oboroženih vojakov postalo edini uspešni slovenski branik proti komunizmu in v svoji ideji prepovedal slovenskega mišljenja za bodočo rast. S tem je slovensko domobranstvo postalo edini upravičeni zastopnik slovenskega naroda, saj so po njegovem zgledu šli tudi naši rojaki po drugih krajih.

Samo zaradi podpore, ki sem jo užival pri naših kmetih, delavcih in mladini, se je naš narod uveljavil in to mi je tudi zadostovalo, čeprav sem ne samo enkrat javno pozval k odelovanju in edinstvu vse, ki jim je res prva akrb narod in šele potem vse drugo!

Lahko rečemo, da smo v primeri s drugimi deželami na svoji zemlji valje prebrinili sabažati nekaterih nepoboljšljivih ustvarili zadosti znosno stanje: gospodarstvo

življenje je s majhnimi izjemami teklo nemoteno dalje; v ljudski prehrani je bilo doseženo stanje, zaradi katerega so nas prišli ki od drugod zavidali; ogromno nalogo je opravila »Socialna pomoč«; v delavsko-delo-dajalskih organizacijah nam je uspelo položiti temelje za odpravo razrednega sovraštva in za socialni mir, na katerem bo sponel naš bodoči družabni red. Na kulturnem in svetovnem polju smo vzelo temu, da smo živeli tako rekoč sredi fronte, dosegli velika uspeha, čeprav ne takšne, kakršne bi si vsi želeli; v narodnostno-političnem pogledu pa smo vprav v tem času prodrli do tistih vrednot in prvin, ki so nam v mirnih časih ostale prikriti: kronska vsega našega prizadevanja in naporov pa je naše lepo domobranstvo, naše veselje in naš ponos v času težav in trpljenja. Naši domobranci, ki so že dali največ, naši kmetje, delavci in mladina so ves čas kazali pravi smisel za narodno enotnost in disciplino v političnem pogledu! Kar je v narodu kaj veljalo, se je že uveljavilo v domobranstvo, ali pa se je zbralo v njegovem zaledju in mu izkazovalo moralno in smotno podporo.

V takšnem stanju stopamo v tretjo, končno dobo preskušnje. Če smo prestali dve preskušnji, moramo zdaj zbrati vsa krvava in draga izkustva, ki smo si jih nabrali, da bomo tretjo in zadnjo prestali zmagovito, čeprav bi zahtevala še toliko odpovedi in žrtv. Iz napak preteklosti se učimo! Še je čas, da si postavimo načelo: koristiti narodu! To načelo bodi edino vodilo našega ravnanja. Postavimo se na temelje brezkompromisne protikomunistične načelnosti. To je načelnost, ki zahteva od nas skrajne enotnosti in discipliniranosti, treznega mišljenja, zaupanja v božjo pomoč, poslušnosti zakonitemu vodstvu, ohranitve mirnih živcev, požrtvovalnosti, ohranitve mirnih živcev, požrtvovalnosti.

Dalje na 2. strani.

SPREMENBE V SVETOVNEM POLOŽAJU

Predsednik angleške vlade Churchill bi bi moral pret. četrtke v angleški poglanski zbornici govoriti o svetovnem političnem položaju in o poljskem vprašanju, zaradi katerega so za sestanek zaveznikov v San Franciscu nastale nove težave. Churchill je to izjavo odložil z naslednjo utemeljitvijo:

»Mislim, da zdaj ni ugodna prilika za razpravo o Poljski ali o splošnem stanju vojne. Utegnil bi zabresti v neljubo nasprotje s splošnim potekom dogodkov. Od tedaj, ko je bil sprejet naš dnevni red, so v svetovnem položaju nastopile resne spremembe. Ne bi se rad spustil v razpravo, ljanja, ki bi kakor koli lahko vplivala na možnosti za končno ureditev vprašanj, katere smo v Jalti obravnavali, pa jih še nismo privedli do uspešnega zaključka.«

Ali velja Churchillu verjeti — ali ne?

»NOVI RED«

Veliki londonski dnevnik »Daily Mail« prinaša zaupen razglas sovjetske vlade o tem, da je vse premešeno in nepremišljeno imetje na nemških ozemljih, ki so jih zavzele rdeče čete, boljševiška državna last. Uredba navaja natančen seznam vsega, kar boljševiki razglašajo za državno last. V to spada vsak najmanjši kosček zemlje, naj je bil doslej v zasebnih rokah ali pa last posameznih družb, zvez in verskih organizacij; dalje vse hiše, poslopja, tovarne, umetniške stavbe, elektrarne, cerkve itd. Seznam premeščenih obsega najrazličnejše predmete od električnih motorjev do umetnin ter osebne lastnine kakor obleke, ur, nakita, dragotin, vrednotne in podobnega. Vse to je izključna last sovjetske države, ki s temi dobrinami lahko razpolaga po lastni uvidevnosti. Vsak pripadnik sovjetske vojske je upravičen in dolžan te reči »zavarovati«, to se pravi, zapleniti.

Med »premeščenimi« spadajo poleg vprežne in glavne živine, malih živali in perutnine tudi »vse človeške delovne moči sleherni starosti in spola«. Tudi z njimi sovjetska vlada lahko razpolaga po mili volji.

V zgodovini Evrope je to prvi primer, da je bil človek uradno razglašen za vojni plen, enako kakor zlato ali živina. In vse to v znamenju »novega, boljšega reda«, ki ga svetu baje prinaša komunizem!

MAŠČEVANJE NAD SRBSTVOM

»Kar danes vprašujemo v Beogradu, je vse Titovo maščenje nad srbstvom za polom leta 1941. Ta narod je treba zvesti v njegov najboljši bisti v ga unijati.

Tito na videz slavi zmago in živa sode 27. marca 1941, do česar mu je pripravila pot demokracija. S temi prirepiškimi uslugami se izdatno okorišča. Toda zasluge demokracije ga niso nič ovirale, da ne bi bil dal obglaviti najuglednejših demokratov, ki jih je našel v deželi. Zamorec je svoje opravil in zdaj lahko gre!

Srbski narod z več kakor poldrugim milijonom žrtv plačuje delo svojih starih strankarskih politikov, ki so v odločilnem trenutku koristili lastnega ljudstva in lastne države podrediti koristim tuje politike...« (Srbski častnik v »Adria Zeitung«)

OSEBNE NOVICE IZ GOZDA

V Belo Krajino je dopotoval iz Primorskega dr. Stanko Canjkar ter se kot četrti nevedni pridružil Mikšu, Šmonu in Lampretu.

»Il nostre avventure, podtalna cunja, ki jo kot sgašlelo primorskih Italijanov, priveržencev gibanja za novo Jugoslavijo: daja Osvobodilna fronta, sodelujejo: Josip Vidmar, predsednik OF, nekdanji »čuvár čistega slovenstva«, Metod Mikuš, nekdanji glasnik boja proti savaškim, ki pisari zdaj tu poslanice italijanskim katoličanom. Pohvalno sta v tej tiskovini omenjeni Vida Tomšič, glavna urednica »Ljudske pravice«, ter Lidija Sentjurc-Jožica, ki v imenu OF in KPS zadnje tedne »zblížnjeta italijansko in slovensko mladino na Primorskem.«

tal. se jim je to posrečilo le s tujjo pomočjo, nikoli z lastno silo. Mi bi bili slovensko tistostvo likvidirali že leta 1943, če bi bili imeli proste roke. Da ni prišel 8. september, ko je savaška svašt izdajalsko ojačala razpadajočo rdečo družbo z orožjem, ljudmi in zalogami, bi bili že tedaj pisali smrt Osvobodilni fronti!

Toda 8. september in jesen 1943 s avajimi strahotami nas nista v tem boju proti titovini prišlinila ob tla. Spet smo v domobranstvu, najčistejšem izrazu našega narodnega in političnega hotenja, vstali v nov, to pot zmagovit boj. Na ta boj nas je klicalo 30.000 naših žrtv, klicala nas je zvestoba sebi in bodočnosti. Mi smo na »demokracijo« rdeče manjšine, ki nam je hotela svojo Jugoslavijo vsiliti z izdajo in tujim orožjem, odgovorili z demokracijo krvi, odgovarjamo tako še danes in homo odgovorjati do konca, to je do zmage. Ze leto dni gonimo slovensko tistostvo od poraza do poraza. Pridrli smo ga tako daleč, da se je že zdavnaj odpovedalo misli na kake napade, temveč se bori le, kadar ga mi k temu prisilimo. Najstromešnejši predelov naše domovine, kakor je Suha krajina, ki bi po navadnem človeškem umovanju morali biti najbolj zrel in dostopni za rdečo »demokracijo«, danes ne skuša niti več pridobivati ali s silo uklanjati, temveč se s požigi vasi in naročenimi bombardiranjmi skuša samo še maščevati nad njimi, ker so dali na njegove zamisli tako demokracičen odgovor. In brez tuje pomoči, to je z lastno silo, se mu nikoli ne bo posrečilo stopiti na ozemlje, kjer stoji večina slovenskega

naroda, to je tisti Slovenec, ki edini lahko demokracično odločajo o svoji usodi in o tem, ali hočejo v tako Jugoslavijo.

Ko so sovjetski tanki vstolili titovino v Beogradu in se je zahodni svet takl »demokracije« zaradi svojega »nezamisljivega hlapčevanja ukloni, ni nas niti nobenega drugega naroda iz bivše Jugoslavije nihče demokracično vprašal, če tako rešitev sprejemamo. Morda tudi zaradi tega ne, ker bi se bila v takem primeru tudi usodno pokazala prava volja prizadetih in bi bil Tito tudi demokracično poražen, kar pa takrat zaveznikom še ni kazalo.

Toda zaradi krvave komedije, ki jo zahodne demokracije na ljubo Sovjetom igrajo na račun trepih majhnih narodov, je prišlo tako daleč, da Tito s svojimi hlapi zdaj uradno zastopa vse narode bivše Jugoslavije na posvetovanju v San Franciscu, dasi nimajo prave oblasti — kaj šele zaslonbe — niti pri enem. Tako zdaj lahko v imenu svoje »demokracije«, podpisane po sovjetskih baloneti, sprejema tam sklepe, ki utegnejo biti usodni.

Zaradi tega čutimo dolžnost, da v imenu vsega slovenskega naroda ob začetku posvetovanj v San Franciscu pred vsem svetom izjavimo, da Sloveni Titovino, to je Titove Jugoslavije, ne priznavamo in Titovim ljudem odrekamo vsako pravico, da bi nastopali v našem imenu. Razlogi, ki nas k tej izjavi silijo, so naslednji:

1. Nas kot naroda ni nihče vprašal, ali tako Jugoslavijo hočemo. Če bi bile

dane možnosti, da se o tem svobodno izrečemo, bi jo odklonili.

2. V Titovi jugoslovanski vladi in v vodstvu njegovega gibanja ni niti enega zastopnika slovenskih političnih skupin in bivših strank, ki bi po demokracičnih načelih bile edine poklicane naš narod zastopati in vladati.

3. Večina slovenskega naroda je danes politično in vojaško združena v protikomunističnem taboru, ki titovino odklanja, ker vidi v njej samo z demokracičnim ali slepim zakrinkam komunizem, ki služi ne koristim slovenskega naroda in drugih, v prejšnji Jugoslaviji živčih narodov, temveč koristim tuje, sleherni samostojnosti majhnih narodov nasprotne sile — Sovjetske Rusije, ter ciljem komunistične svetovne revolucije.

4. Osvobodilna fronta — gibanje, ki hoče Titovo Jugoslavijo in njegovo demokracijo vsiliti Slovence, predstavlja med našim ljudstvom neznamno manjšino, v kateri pravih zastopnikov Slovencev ni. To gibanje je istovetno s Komunistično partijo Slovenije, katere cilji so v popolnem nasprotju z našimi izročili, našimi koristmi in z našimi željami glede bodočnosti slovenskega naroda. To gibanje je v službi tujih koristi Slovencev prizadelo doslej v njihovi zgodovini najstrašnejše gorje, ker je za dosego svojega cilja: oblasti nad slovenskim narodom in uvedbe komunističnega reda pri nas kot manjšina uporabila vsa sredstva; od poskusov upora, ki je prinesel narodu samo razdejaje, od izdaje in zvez z zahrbnimi Savašci, do revolucije, ki je rodila dr-

žavljansko vojno in po nepotrebnem spreminila našo zemljo v bojišče. Borilo se je z orožjem izključno samo proti lastnim menila našo zemljo v bojišče. Borilo se je z orožjem izključno proti lastnim bratom, ki so se komunizma otepli. S tem je Osvobodilna fronta naš narod pritrjala na rob gospodarskega in človeškega uničenja ter ga prisilila, da se mora boriti ne za kake visoke ideale, marveč za ohranitev gola življenja: Izdajalec in uničevalec naroda Slovenec odrekamo sleherni pravico, da bi kjer koli govoril v našem imenu ter za nas sprejemal kakršne koli obveznosti.

Dejstvo, da Titovi ljudje, ki so si sami prilastili to pravico, zastopajo Slovence v San Franciscu ali kjer koli, večjih krivic nad malimi narodi; kot kršitev vseh tistih načel, po katerih so zahodne demokracije obljubljale malim narodom svobodo in varen obstanek; kot nasilje nad narodom, pripadajočemu državi, ki je usodno njihova zaveznica, kot greh nad našim mednarodnega prava, človeških načel in najosnovnejše pravice.

Ob začetku konferenec v San Franciscu ta dejstva pred vsem svetom približamo in izjavljamo, da nikdar in pod nobenim pritiskom ne bomo stopili s poti in odnehali od boja, od čigar uspeha ali edino obljubljamo rešitev in ohranitev za novo bodočnost. To je naša pravica, ki jo mora priznati vsa svet, ker smo ali jo priborili ne s propagando, lažjo in nasiljem, temveč s krvjo in žrtvami, kakršnih ne more v takem boju pokazati nihče drug. To je naša beseda in to je naša volja!

† JANKO PETRIC

DOMOBRANEC IN SLOVENSKI JUNAK

Zajokale so v teh dneh belokranjske loze, ko so jim pomladni vetrovi iz suhokranjskih goličav prinesli žalostno sporočilo, da je na Rdečem Kamnu padel za Boga, narod in domovino domobranci nadporočnik Petric Janko, najhrabrejši borec v domobranski vojski. Vsem, ki smo poznali dolgo, krvavo in križevno pot mladega študenta Janka, je zastalo srce ob misli, da Janka ni več. Sto in sto bojev je preživel, vedno bil prvi na čelu svojih fantov, tisoč krogel je žvižgalo mimo njegove glave, a prav na pragu svobode, v času ko izginja zadnji tolovaj z okrvavljene slovenske zemlje, je tudi on moral oditi v zadnji pohod v večnost.

Dolgo smo ga že poznali, toda Jankov lik nam šele ob njegovi smrti stopa v vsej jasnosti pred očmi. Morda smo res gledali prej v njem samo neustrašnega vojaka, toda sedaj, ko imamo v rokah nekaj njegovih skromnih zapiskov, smo šele prišli do spoznanja, kako idealnega fanta in kako izoblikovanega protikomunističnega boreca smo izgubili v njem. Zato je prav, da se mu za to pridružimo tudi v našem letu, čigar so trudniki je že leto dni bil in napisal zanj med drugimi svoje spomine pod naslovom: »Po krvavih sledih...«

Na novega leta dan v letu Gospodovem 1924. je v Bojanci vasi v metliški občini prišel na svet otrok, ki se mu dali ime Janko. Bil je prvi sin velike Petricove družine. Za njim se je rodilo še 7 otrok, ki danes z oškom in mamico pričakujejo, kdaj se bo vrnil v revni domek najstarejši, Janko, in jim svobode prinesel.

Velika revščina je vladala v Jankovi hiši. Mali Janko je že v prvih letih življenja kazal izredno živahnost in nadarjenost, zato je prošil očeta, če bi smel v šolo. Oče je tožil, da pač ne bo denarja za študiranje, toda Janko ga je tolažil rekoč: »Oče, ne bodi v skrbeh zame, pomagal si bom sam.«

Študentska trnjeva pot

Janko je odšel v šolo v Novo mesto. Trdo je bilo njegovo življenje, saj je bil večkrat lačen kot sit. Toda prav v takem življenju se je koval njegov značaj. V takem življenju je sam spoznal bedo lačnih in zapuščenih in že tedaj sklenil, da bo vse svoje življenje posvetil reševanju teh. Kot študent se ni nikdar družil z mestno gospodo, pač pa smo ga neštotokrat videli v družbi z barabari, s revnimi študenti, katerim je vedno dajal poguma za življenje.

Mnogo je bral, za vsa vprašanja življenja se je zanimal in bil vnet član dijaških kulturnih organizacij. Zanimal je s pesmimi, napisal je več sonetnih venov, ki jih je poslal svojem župniku, dobrotniku v ocono. Bil je sodelavec »Belokranjskega Vestnika« in vnet član belokranjskega dijaškega poštinskega društva »Pluga«.

Nihče ni videl mladega študenta, da bi kdaj lenaril. Če ni imel drugega posla, je šel k očetom pomagat na polje. Ni čudno, da ga je vsa vsa ljubila.

Posebno pa je Janka odlikovala neizmerna ljubezen do belokranjskih polj in vinogradov, do vse slovenske domovine. Ko je videl, da vse tisto kar je najbolj ljubil in za kar je bil pripravljen vsak hip dati življenje, gre po zlu, je sklenil, da se bo boril, dokler ne bodo njegovi vzori o svobodni domovini dosegli.

Mnogokrat mi je v tihih večernih urah pripovedoval, kako ga je bolelo v duši, ko je videl, kako gospodarstvo naša lepota zemlja savi. Videl je, kako odhajajo najbolj njegovi prijatelji v internacije, videl, kako jokajo zapuščeni domovi.

V te strašne dni je od nekje prišel tudi do njega klic »svoboda, osvoboditev, boj proti okupatorju!«

Janko, ves navdušen za svobodo, se je razvnel ob teh čudovitih besedah in bil pripravljen vse storiti, da bi res svoboda čim prej zasijala.

Vaba »svobode«

Prihajali so ljudje od vseh strani, vsi a svobodo na ustih. Janko je dneve in noči žrtvoval, zbiral domače fante okrog sebe, jim v najlepših podobah slikal svobodno slovensko zemljo. Niti od daleč ni slutil, da se skriva za vsem tem satanski obraz komunizma.

Moral je potem v zapore, iz katerih se je srečno izmuznil. Videl je, da se bo to v kratkem ponovilo, če bo ostal na mestu, zato se je s prijatelji skrival v gozd.

Tu pa je že našel temne ljudi, ki jih je dobro poznal po njihovi preteklosti. Dobro je vedel, da se taki ljudje ne morejo boriti za take ideale, kakor se misli boriti on. Toda bilo je prepozno. Dobili so ga v svoje roke in zahtevali od njega, da bi tužil z volkovi.

Odšel je na dolgo trnjevo pot polno preizkušnje in trpljenja, stokrat se mu je razlaga smrt v obraz, etotino se padalo ob njem, toda Janko, ki je vedno nosil v duši neskaljeno podobo prave svobode, je ostal močan.

Vso to dolgo enoletno pot boja za namizljeno »svobodo« je sam najlepše opisal v našem letu pod naslovom: »Po krvavih sledih...«

Legionar

V tem letu se je Janko značajsko razvil do zadnjih podrobnosti. Od blizu je gledal zločinsko igranje komunistov pri nas in drugod, dokler ni v njem dozorel sklep, da bo od njih bežal, povedal trpečim Belokranjcem in vsem Slovincem, da komunizem polje še v stokrat hujše suženstvo, kakor se ga morali naši predniki pranašati v dobi tlačenja.

Po skrivnih poteh je sporočil dedu, da hoče zapustiti roparske vrste in oditi med borece za rešenično svobodo. Po dedu je javil legionarski postojanki v Crnomelju, da hoče tudi on postati legionar, protikomunistični borec. Pobegnili so in se priključili legionarjem.

Komunisti so zvedeli za to. Ker niso mogli več dobiti v roke Janka, so odpeljali v gozd deda in ga strahovito mučili. Za jezik so ga z žebeljem pribili na steno, dokler ni 84 letni starček izdihnil dušo. Ob smrti starega očeta je Janko na nove prisegel, da se bo boril še odločneje proti komunističnim zverem.

»Štajerski bataljon«

Zaradi svojih sposobnosti je kot legionar hitro napredoval. Postal je častnik, ki je svoje fante zmagovalno vodil v številnih bojih. Vedno je pa jasneje spoznaval, kako tesno je sodelovanje med komunisti in badoglijevci. Sam je doživel nešteto primerov odkritega sodelovanja. Zato je spoznal, da s takim načinom boja proti komunistom ne bomo nič dosegli.

Zato je sklenil s prijatelji, da se bo od legionarjev ločil in da bodo osnovali nov, res pravi protikomunistični odred, ki bo uničeval komuniste samostojno, brez italijanske vednosti.

Ustanovil je tako imenovani »Štajerski bataljon«. V svojih skromnih zapiskih pravi o tem bataljonu Janko takole:

»Štajerski bataljon je bila protirevolucionarna enota. Ob začetku je bil bataljon preslaboten, da bi se boril s komunisti odkrito, zato smo nastopali pod krinko tolovajskih čep in se izdajali za tolovajske bataljone.

V kratkem smo tako zasloveli, da so nam novomeški komunisti pošiljali oblake in elgarčeta. Celotna glavna komunistična komanda v Kočevskem Rogu nam je dajala navodila, koga moramo likvidirati. Izvedeli smo, da bi znanimi radi dobili zveze tudi badoglijevski komunisti, da bi nam v potrebi pomagali.

Iz Kočevskega Roga smo dobili nalog, da moramo likvidirati stopiškega kaplana. Res smo vzporedno aretirali in kaplana peljali v Novo mesto, da smo ga tako rešili pred komunističnim morilom. V Rog smo poročali, da smo ga likvidirali, zato so nam poslali posebno čestitko za to »junaško dejanje«.

Vendar nismo mogli dolgo ostati v tem položaju. Komunisti v Rogu so nas razkrižali. In začeli so se stalni boji z njimi. Dostikrat se je zgodilo, da so »Štajerski bataljone« napadle cele brigade, toda vedno je bil on zmagovalac. A zaradi šibkosti bataljona je bilo treba taktiko spremeniti. Vsi smo se jokalili, toda druga izhoda ni bilo. Zadnjikrat je »Cigo« dvignil slovensko zastavo, v gorskih vrhovih je zadonela pesem, nato pa smo morali oditi v bunkerje na Dolž. Tu je bil »Cigo« komandant posadke. Komunisti so nas neprenehoma napadali, toda vedno smo jim pokazali, kako trdo udarja prava slovenska »pet«.

Slavna je bila pot Cigove čete preko Smiče, Črnomelja, kjer smo spet spoznali, kako so badoglijevci ščitili komuniste. Iz strahu, da ne bi ubili kakšnega komuniste, so svoji nas napadli naprej, sami pa stali daleč v zaledju in se nam amejali. Bili so dnevi strašnih bojev. Ko nismo mogli več vzdržati, sem dal njihovemu topništvu znamenja s pištolo, naj nam pomaga. Oni pa, kakor smo natanko izvedeli pozneje, so nas lašje streljali naravnost v nas tako, da so dali komunistom možnost za beg. Vsi smo se spogledali.

Hitro sem skočil za kamen, kjer je bil Cigo, ta pa mi je dejal: »Tudi »švinderli« bodo krvavo plačali! Razumelo sva se: Dvajsetim ljudem se je Cigo vrnil k badoglijevcem, jaz pa sem s svojim vodom postavil zasedo badoglijevski koloni, ki je šla iz Metlike k nam, in jo posteno napadli. »Nisanili« sicer nismo, pač pa smo jim zabili strah v pote, da se niso z orožjem predajali komunistom. Ko sem se vrnil, se je Cigo smejal, badoglijevski major pa se je tresel.

Drugo jutro badoglijevci niso, hoteli več iti v boje, zato se je Cigo z njim epri in je majorju dejal: »Če se nečeta boriti s komunisti, gremo pa mi v hosto in se boste borili z nami.« Debeli major se je zdrnil ob tej besedi.

Spet v svobodni borbi

Kmalu nato smo zapustili Črnomelj, kajti badoglijevske izdajalstvo je postalo vsak dan vidnejše. Odšli smo v svobodno enotico, kjer smo imeli stalne boje s komunisti. Badoglijevci so se nas bali, kajti vedeli so, da bo morda prav v naši enotici tista roka pravice, ki bo udarila tudi po njih.

Na Ortnoku smo izvojevali krasen boj s komunisti, nato 1. IX. 1943. odšli v Grčarice. Za silo smo se utrdili v dveh hišah in čakali nadaljnjih zapovedi. Kljub ča-

kanju pa nismo dočakali ničesar, čeprav je bilo sto možnosti, da bi nam poslali nadaljnja povelja.

8. IX. pa so nas napadli komunisti. Bil je strašen boj in šele tedaj smo spoznali do dna zločinsko savičjo, ki so s svojimi topovi rušili stavbe okrog nas. 164 nas je bilo na postojanki in so izstrelili na nas 132 topovskih granat. Hišo, v kateri smo bili, so nam povsem zrušili. V razvalinah smo se z badoglijevci in komunisti borili naprej.

V kočevskih ječah

S Cigom sva držala do konca, dokler ni kakšnih 20 razkuštranih badoglijevcev navadilo na naju. Iztrgali so nam puške iz rok, naju z žico povezali in odpeljali v kočevske zapore. Vse to se je zgodilo kljub temu, da so nam obljubili amnestijo in svoboden odhod, če položimo orožje. Strašno je bilo trpljenje v kočevskih zaporih. Hodili so nad nas ko nad zverine, nas pljuvali, nas pretepali in se norčevali iz nas.

Cigo se je skrival pod drugim imenom, toda našel se je Judež, ki ga je izdal. Ko so ga peljali v smrt, mi je dejal: »Če se rešiš, pozdravi v Mariboru.«

Ko je odhajal v smrt, sva se videla še enkrat. Bil je z žico zvezan, ni mi smel, ne mogel podati roke v slovo, samo njegova avetle oči so govorile. Preden so jih odgnali, je dejal: »Nazdar, Vuk, jaz bom padel, moje delo pa bo zmagalo.« in odšel je...

Ko so jih gonili v klančino, je Cigo zapel: »Lepa naša domovina«. Zadnji klic mu je prišel na usta, tisti, katerega je nosil vse svoje življenje v srcu. Slava mu!

Tako končuje Janko svoje spomine na junaške pohode »Štajerskega bataljona«. Kako svet mu je spomin na te dni in na vse junake, ki so se borili z njim v njegovi edini in končni v Mozilju, Grčaricah in na Travnici, se vidi tudi iz tega, da je v spomin nanje napisal tudi daljši sestavek, ki mu je dal naslov: »Bili so junaki...« (Spomin padlim junakom v Grčaricah pri Kočevju in žrtvam izmed turjaških borec.) Kot uvod je napisal verze:

»Z vriskom ste na ustih smelo
v sveže padali grobove,
slavno zaključili delo
šli ste, borci, v boljše dneve.«

Beg k domobrancem

Kljub veliki nevarnosti se je Janko posrečilo, da je zbežal s maloštevilnimi iz komunističnega obzema in se takoj pridružil slovenskim domobrancem. Polna novih spoznanj o komunizmu in njegovem delu je začel junaško pot slovenskega domobranci. Nihče ne more popisati njegovih uspehov, njegovih tveganj, smrtne nevarnih dejanj. Vse to vedo samo njegovi fantje, ki so mu vedno stali ob strani. Nikdar se ni glasilo njegovo povelje: »Domobranci naprej!« ampak vedno: »Domobranci za menoj!« Vse slovensko zemljo je prehodil s svojimi fanti, niti enega poraza ni doživel, pred njegovim imenom so trepetale tolovajske brigade. Pa trčivo ime pa je šlo med domobranci kakor ime Kraljevića Marka. Danes četa, ko Petrica ni več, mamo prav ceniti njegove uspehe in njegovo izgrubo.

Predolgo bi bilo opisovati vse boje, ki jih je imel s komunisti. Vse svoje uspehe pa je s kratkimi besedami zapisoval v koledarček, ki ga je zapustil. Če bi sestel vse komunistične izgube, ki so jih komunisti utrpeli v bojih z njim, bi narasle v več stotin. Janko Petric je v boju koval svojo življenjsko pot, toda temeljito se je maščeval za vse rdeče krivice.

Vojak in voditelj

Pa ni bil Petric samo vojak, ampak bil je tudi idejni voditelj v protikomunističnem boju. Ohranjenih je nekaj zapiskov in govorov, ki jih je imel svojim fantom. Iz njih se vidi, kako neizmerna je bila v duši tega junaka ljubezen do slovenske zemlje. V enem svojih govorov je fantom dejal:

»Gorje in ljubezen do lastne zemlje, do okrvavljene grude, do lepše, velike in svobodne domovine, to nas je združilo, da bomo lastno zemljo pred uničevalci našega naroda. Tisočletje je trpel naš narod pod bladem tujih rok, zdaj trpi pod nožem svojega lastnega brata. Če bi danes še živel Ivan Cankar, bi spet dejal: »Nikar! ta burka je stara že dolgih tisoč let.« Toda izkrevavel ne bo, dokler bo pol žvenket našega orožja, dokler bo stal ošak Triglav, bo stala tudi svobodna naša domovina. To prisega mi borci slovenski domobranci. Rodila nas je bolečina okrvavljene slovenske zemlje, prekalili so nas viharji, poklicali usodni

† Nadporočnik Janko Petric. (Slikal akad. slik. Janez Mežan.)

čas. Mi gremo dalje. Kdor gra z nami, bo zmagal, kdor ne, bo uničen. Mednarodni komunizem in požar njegove revolucije mora izginiti z mlade slovenske zemlje, kakor bi ga pomel orkan. Barbareške Titove horde po naših gozdovih morajo ostati same še v pripovedkah. Slovenski domobranci bo razvito zastavo spet osvaja svoj dragi dom. Spet bo pesem veselja preplavila naša domovina in drugi Božič bomo praznovali v krogu svojih domačih in pripovedovali o hrabrih borbah slovenskega domobranci.

Ni čudno, da so ob takih govorih zagorele duše njegovim vojakom in da so s pesmijo na ustih odhajali v nove boje in nove zmagi.

Petric je vedno imel veliko usmiljenje do prišle mobiliziranih in je vsakega takega rešil. Iz njegovih zapiskov je razvidno, kako je bil vseh v sebi razdvojen, ko je videl, da bo v boju padlo nešteto prišle mobilizirancev. Po nekem takem boju je zapisal: »Zopet ta pogubonosa borba! O narod, kdaj boš prišel do pametne!

»Boj, življenje, Bog!«

Spet drugje pravi: »Pot, ki jo hodim, je moja pot, velika, težka in strma, toda od svojih idealov, ki so: boj, življenje, Bog, ne odstopim!«

Ob spoznanju, da morda kdo drugi išče povsod seba, je zapisal: »Človek ne išči danes koristi zase, narod ti mora biti vsek. Vedel je, da bo v tem čistem idealizmu in eredi smaterializiranega sveta težko vztrajal, zato je poln odločnosti zapisal besedo:

»Ne stro me valovi sveta,
ne zruši me vihar srca.«

Zavedal se je, kako tvegana in življenjsko nevarna so njegova pota in kako skrbno ga varuje Bog na teh poteh. Ko v spominh na kratko popoje potek bojev, je na koncu zapisal: »O Bog, bodi mi še za naprej tako dober ko do sedaj.« Na drugem mestu je zapisal: »Zelo lahko ranjen v vasi Zlebič. Bog mi je podaril veliko srečo. Hvala mu!

»O zlatih dni spomin...«

Kljub dnevnim pohodom in večnim bojem pa mu je spomin neprestano uhajal tja v Belo Krajino k očetu, materi, bratom in sestram. Stokrat prehodi v svojih spominih belokranjske loze in sončna vinograde. Samo ena je njegova želja: da bi po treh letih spet zagledal mater, jo poljubil in nikdar več zapustil. Dostikrat je zapisal v spominih besedo: »Domotožje«, in na nekem pravi: »Že tri leta sem za svoj dom mrtev.«

Kakor je bila velika njegova ljubezen do trpeče domovine, prav toliko je bila tudi njegova ljubezen do matere in očeta. Na 15. oktober 1944 je napisal v koledar: »God moje mame. O mati, mati, koliko trpljenja nama je namenjeno. O Bog, varuj mi mater, ne zaradi mene, ampak zaradi bratov in sestric.« 16. aprila 1944 je spet zapisal v spominih: »Oče, moj oče, zakaj nama je namenjeno toliko trpljenja. O mati, ali se še kdaj vidimo?«

Prav iz zadnjih dni njegovega življenja je ohranjena tudi drobna pesem, sonet, ki mu je dal naslov: »Mati. Takole je zapel:

Tujina, kruta mati, ga je vzela,
zastonj srce po njem tako vzdihuje,
zastonj bodočnost, nade oče kuje,
odšel je ko udarila bi strela.

Ne bom teh časov težkih preživel,
jesen prihaja, vsak dan hram huje
in pot le do sosedne me zmaguje,
o, ko bi iskro upanja imela!

Odhajal je od doma hrepeneč,
v slovo le roko trdo stisnil ji je,
da poiskal bi domu boljše srečo.

Temno je zdaj, le luna blede sij,
spomin prihaja svetlo, koprneča
njega gomila črne zemlje krije.

Ves utrujen po hudeh boju se je nekdo sosedel pod smreko. Misel mu ješla k materi in na kos umazanega papirja napisal pesem, ki je bil dal naslov: »Nova balada.«

»Pojd, idi mi od hiše sinko,
to mati ti ljubeča pravi.
Nisi videl, kako so dnvi
odgnali staro Petelinko!«

»Ne! Od hiše rodno jaz ne grem,
ker ljubim grudo, ljubim mati,
naj pridejo, četudi črni svati,
v obraz pošastni jim vse to povem.«

Prišli so, vzela ga je črna noč.
In mati sama je doma ostala,
solze za Janka vroče prelivala:
»O, sinko, sinko, zbeži proč!«

Prelatel črni vran je lozno plan.
Kaj je! Prezgodnji mladi so grobovi,
pozgani vpepeljeni so domovi...
Zavil je in pognal se znova v stran.

Ko je bilo nekoč že dano povelje za odhod v boj, je še za trenutek stekel v svojo sobo in napisal svojim fantom himno:

»V zbor, slovenski domobranci!
Do neba naš prapor zaviraj,
kliče nas ljubezen domovine
kot je dede klical nekdaj.

V boj za vero staršev sveto,
za ohranitev akrušenih domov,
za lepše, srečnejše življenje,
za pesem našo, svobode gozdov.

Kri dana bo za domovino
na polju slave in časti!
Jasno zdaj gledamo v sinjino,
bodočnost naša naj živi!

Ne bomo ocenjevali teh pesmi, toda v njih je povedal vse. Svojo ljubezen do domovine in do matere je zli valje in pokazal neomajno vero v zmago domobranskega boja. Iz te vere in iz te ljubezni je pokojnik Janko živel, se boril in v tej ljubezni tudi umiral.

Poveljnika Janka ni več. Prazno je danes njegovo mesto, toda njegovi vojaki so sklenili, da bodo v bojih vedno prvi, naj bo pred njimi viharla njegova svetla senca. Janko jih bo vodil v nova borba in zmagi.

Ob takem vodstvu nam ne bo težko zmagati!

Ali že imate

Črne
bukve

Dokument o najstrašnejšem razdobju slovenske zgodovine

o delu komunistične Osvobodilne fronte proti slovenskemu narodu?

250 strani velike oblike, 380 slik, dokazil in listin v fot. posnetkih. Cena 40 lir.

Dobi se v vseh knjigarnah in v uredništvu »Slovenskega doma«.

Družina Jožeta Breclja iz Zapuž pri Ajdovščini. (K sestavku na 3. strani.) Umorjeni so: ob straneh hčerki, oče (drugi od desne) spredaj na desni Martin.